

AMALIA ÁLVAREZ GALLEGO  
(LUGO 1906- PONTEVEDRA 2001)

Amalia Álvarez Gallego naceu o 10 de febreiro de 1906 en Lugo, onde o seu pai exercía como inspector de ensino primario. A quinta dos seis fillos de Xerardo Álvarez Limeses e Dolores Gallego era aínda unha nena cando, despois dunha curta estadía en Ourense, a familia regresou a Pontevedra. Primeiro residiron en Santa María e logo na rúa Oliva. Amalia realizou os seus estudos primarios na escola da praza de Mugártegui e aínda solteira fixo o primeiro curso de Maxisterio, carreira que remataría xa viúva para poder sacar adiante ás cinco criaturas.

Coñeceu a Alexandre Bóveda nos ensaios da Sociedade Coral Polifónica, na que ambos cantaban, e casou con el o 20 de outubro de 1930 na igrexa do mosteiro dos Mercedarios de Poio. Primeiro foron vivir ao Burgo pero un vendaval danou o tellado e mudáronse á rúa Echegaray. Alexandre mercou mesas grandes: quería ter moitos fillos. Amalia chegou embarazada da lúa de mel e alí naceron os maiores: Xela en agosto de 1931 e, en outubro do 32, o primeiro varón, ao que chamaron coma o pai. Ademais, Amalia sufriu un aborto. Cando en marzo do 34 chegou Xosé Luís xa vivían na Virxe do Camiño, e antes da chegada de Loli en xullo de 1935, mudáranse a Poio, a Andurique.

Na hora da comida e na da cea, Alexandre reunía a toda a familia arredor daquela mesa grande, que el presidía. Era moi familiar. Volvía do traballo asubiando e, ao escoitalo, Amalia ía onda el e pasaban horas falando, dos fillos, das cousas que estudaba, de libros. Encantáballe ler. O único recordo propio que o seu fillo Alexandre conservaba do seu pai era o seu rostro asomado á fiestra do cárcere improvisado na Normal, mentres lles pregaba: “Traédeme libros”. Cando o asasinaron, Xosé Luís aínda non cumprira os tres anos e Amalia estaba embarazada da quinta filla, que naceu o 5 de xaneiro de 1937, ás cinco e media da mañá, á mesma hora na que asasinaron ao seu pai.

Pouco antes de que o detiveran, Amalia espertou chorando. Soñara que un soldado o mataba. “Pero Choliñas? Quen me vai querer facer dano a min?”. E o mesmo lle dixo aos que lle pregaron que fuxira. Puido facelo polo balcón da casa

dos sogros, pero non quixo. “Quen me vai querer facer dano a min?”. Detivérono alí o 20 de xullo. Condenárono a morte o 13 de agosto. Fusilárono o 17, á hora da filla póstuma. Pediulle a Amalia que lle chamara coma ela e que nos días aciagos se coidase moito para que viñese ben. Levárono á Caeira pola ponte da Barca, desde a que se podía ver a súa casa. Amalia escoitou os disparos pero non soubo que a deixaran viúva ata que ao día seguinte llo dixo o pai. Enterrárono sen ela, só os homes das dúas familias.

Durante anos vestiu de negro pero non puido facerlle dó. Tivo que repoñerse da dor para sacar adiante os cinco fillos. Rematou a carreira e púxose a dar clases nun local alugado en Méndez Núñez, mentres preparaba as oposicións. Pero o mesmo día que en Pontevedra se celebraban as de Maxisterio, en Madrid había as de Facenda. Amalia pensou que sería máis doado que crecieran na súa cidade se renunciaba a ser mestra e foi ás da capital. Obtivo praza en Cádiz e deixou os cinco nenos repartidos en casas de familiares. Uns meses despois trasladárona de novo a Pontevedra pero seguiu afastada da infancia dos fillos, internos en Madrid en colexios para orfos de Facenda. O das nenas estaba en Carabanchel Alto. Nunca coincidían as tres, nin sequera no comedor, e as monxas tíñanas marcadas por ser fillas dun *rojo*. Un ano que foi de visita Franco, pecharon á pequena Amalia nun cuarto con dúas nenas asturianas ás que o pai lles morrera no cárcere.

A familia de Bóveda sempre estivo marcada. Un día que paseaba con Xela, Amalia atopou a unha familiar que lle espetou: *Esa nena tan bonita é fillo dese desgraciado?* Outro día, unha persoa que cría amiga cuspiulle no velo negro do loito ao berro de *Aí vai a muller dun asasino!*

Amalia nunca falaba do que pasara. Nunca levou os fillos á Caeira. Tiñan prohibido pasar da fonte da entrada de Campañó. Pero un 17 de agosto, cando a máis nova tiña sete anos, xuntounos aos cinco e contoulles que por amar a Galiza mataran ao seu Alexandre. E de novo o silencio, só roto en murmurios naqueles veráns que a súa amiga Cinta Rey pasaba na casa de Poio, intentando exorcizar a dor inconsolábel na memoria compartida. Amalia fíxolle a Cinta unha foto abrazada á árbore na que o 12 de novembro do 36 lle asasinaran ao seu fillo, Víctor Casas Rey. No mesmo lugar onde mataran a Alexandre. E tamén colleu

cascas do piñeiro e gardounas nun pano que os fillos atoparon tras a súa morte, o 27 de novembro de 2001.

Participara orgullosa nas homenaxes que coa chegada da democracia lle fixeron ao seu home: no cemiterio de San Amaro, na praza de Curros Enríquez de Pontevedra, na subida á Caeira en Poio... E naquel día de grandes emocións, o 11 de decembro de 1999, cando o Alcalde de Pontevedra, Miguel Fernández Lores, lle entregou a Medalla de Ouro da Cidade e a distinción de Fillo Adoptivo, concedidos a Alexandre Bóveda a título póstumo.

Que pena que tivesen que matalo para que a xente coñecese o que fixo por Galiza... dicía Amalia, e loitaba por manter a raia as bágoas que querían fuxirlle dos ollos.